

ลังกาวงศ์ในสยาม และสยามวงศ์ในศรีลังกา

รศ.สมบุรณ์ บุญฤทธิ์

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๖ ประเทศไทยและรัฐบาลศรีลังกาได้จัดให้มีการสมโภช ๒๖๐ ปีสยามวงศ์ในศรีลังกา เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๖ ถือเป็นงานฉลองที่ยิ่งใหญ่ที่รัฐบาลทั้งสองประเทศได้ร่วมมือร่วมใจจัดให้มีขึ้น โดยเฉพาะประเทศไทยนั้นค่อนข้างภาคภูมิใจเป็นพิเศษที่การจัดสมโภชฉลองครั้งนี้เป็นการฉลองการตั้งมั่นของพระพุทธศาสนาที่ฝ่ายไทยได้นำพระพุทธศาสนาไปฟื้นฟูและสืบทอดอย่างมั่นคงในประเทศศรีลังกา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๒๙๖ โดยถือเอาวันเสาร์ เดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ พุทธศักราช ๒๒๙๖ ที่สามเณรโกบแบกัตตูเว เจ้าอาวาสวัดโปยมะลิวหาร ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุสยามวงศ์รูปแรกในศรีลังกา โดยมีพระอุบาลีเถระซึ่งเดินทางมาจากประเทศไทย (ประเทศสยามในขณะนั้น) เป็นพระอุปัชฌาย์ จากเหตุการณ์ในวันนั้นจวบจนถึงวันนี้บวรการตั้งมั่นของสยามวงศ์หรืออุบาลีวงศ์ได้ ๒๖๐ ปี (ในปี พ.ศ.๒๕๕๖)

อันที่จริงเมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ของการรับพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศไทยและศรีลังกานั้น สามารถกล่าวได้ว่า ฝ่ายไทยหรือสยามได้รับเอาพระพุทธศาสนาจากศรีลังกาเข้ามายึดถือปฏิบัติมาก่อนเป็นระยะเวลาเกือบ ๑,๐๐๐ ปีมาแล้ว การรับเอาพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์เข้าสู่ประเทศสยามจะเข้ามาทางเส้นใต้นั้นได้ปรากฏหลักฐานหลายกระแส ในส่วนของนครศรีธรรมราช ได้ปรากฏหลักฐานว่าพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ได้เข้าสู่เมืองตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๖ โดยในตำนานเมืองนครศรีธรรมราช และตำนานพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช ได้กล่าวถึงชนกลุ่มใหญ่ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในแคว้นตามพรลิงค์ภายหลังจากการโจมตีของโจฬะ ชนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มชนที่มาจากลังกา โดยเฉพาะกลุ่มชนและภิกษุสงฆ์ที่ย้ายถิ่นฐานมาจากดินแดนในคาบสมุทรและเข้ามารวมกันกับกลุ่มซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมได้แก่ชนพื้นเมือง กับชนเชื้อสายอินเดียที่เข้าตั้งถิ่นฐานแต่เดิม ชนสามกลุ่มนี้ได้ผสมผสานกันโดยมีพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์เป็นแกนกลาง รูปแบบความเชื่อของผู้คนในแคว้นตามพรลิงค์จึงคล้อยตามไปทางลังกาเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบความศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และการบันทึกตำนาน โดยมีศูนย์กลางชุมชนบนหาดทรายแก้วในบริเวณที่เป็น “เมืองพระเวียง” (ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน)^๑

จากข้อความที่ยกมากล่าวในเบื้องต้นนั้น ผู้เขียนกำลังจะชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของการรับเอาพระพุทธศาสนามาสืบทอดตั้งมั่นใน ๒ ประเทศคือ ลังกาวงศ์ในสยาม (ไทย) และสยามวงศ์ในลังกา (ศรีลังกา) นั้น ได้มีมาอย่างช้านาน ต่างก็รับเอาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติซึ่งกันและกัน ในบทความนี้ผู้เขียนตั้งใจที่จะบันทึกถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์และสาเหตุในการรับเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาของสองประเทศตามลำดับ ดังต่อไปนี้

^๑ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง “พระเจ้าศรีธรรมโคกราช : พระพุทธศาสนา” ในการประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “พระพุทธศาสนา : อาณาจักรศรีวิชัย” โรงแรมทวินโลตัส จังหวัดนครศรีธรรมราช, ๑๒ - ๑๓ มิถุนายน ๒๕๔๘.

พระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ : การก่อเกิด ตั้งมั่น และการเสื่อมสลายในประเทศศรีลังกา

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่จากประเทศอินเดียสู่ประเทศศรีลังกา เมื่อประมาณ พ.ศ.๒๓๖ หลังจากที่พระเจ้าโคทมหาราชทรงเป็นองค์อุปถัมภ์การสังคายนาพระไตรปิฎก ณ อโศการาม กรุงปาณินบุตร เมื่อ พ.ศ.๒๓๕ โดยมีพระโมคคัลลีนบุตรเป็นประธาน ดำเนินการสังคายนาอยู่ ๙ เดือนจึงสำเร็จ หลังจากได้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งนี้เสร็จแล้ว พระเจ้าโคทมหาราชได้ส่งสมณทูตออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาถึง ๙ สาย หนึ่งใน ๙ สายนั้นมีพระมหินทเถระ พระราชโอรสของพระเจ้าโคทมหาราช เป็นผู้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่ยังกรุงกรุงอนูราธปุระ เกาะสิงหล (ประเทศศรีลังกาปัจจุบัน) ตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ กษัตริย์แห่งศรีลังกาและเป็นพระสหายของพระเจ้าโคทมหาราช

พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ทรงมีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้ต้อนรับคณะของพระมหินทเถระด้วยความปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง ทรงได้อุทิศมหาเมฆวันอุทยานให้เป็นวัด เรียกว่า "วัดมหาวิหาร" ถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ให้จำพรรษา ก่อเกิดพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทขึ้นในประเทศศรีลังกา นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา การเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมหินทเถระในครั้งนี้ ได้นำเอาพระไตรปิฎกและอรรถกถาและถือว่าเป็นการนำวัฒนธรรม ศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมจากอินเดียเข้าไปปลูกฝังในประเทศศรีลังกาด้วย และหลังจากที่พระพุทธศาสนาได้สืบทอดตั้งมั่นในประเทศศรีลังกา พระนางอนุพาเทวีและสตรีบริวารจำนวนมาก มีความศรัทธาใคร่ชอบวชในพระพุทธศาสนาด้วย พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ จึงทรงส่งคณะทูตไปสุราชสำนักของพระเจ้าโคทมหาราช ทูลขอพระนางสังฆมิตตาเถรี และกึ่งพระศรีมหาโพธิ์ด้านทักษิณจากสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า นำมาประดิษฐานไว้ที่กรุงอนูราธปุระ และพระนางสังฆมิตตาเถรีเป็นอุปัชฌาย์อุปสมบทแก่สตรีชาวลังกา พร้อมตั้งคณะภิกษุณีขึ้นในประเทศศรีลังกา

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา ในรัชสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ไม่ได้มีเพียงแค่นี้ ในปี พ.ศ.๒๓๘ พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะได้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎกในครั้งที่ ๔ ณ อุปาราม เมืองอนูราธปุระ โดยมีพระมหินทเถระ เป็นประธาน ทำการสังคายนาอยู่ ๑๐ เดือนจึงสำเร็จ พระพุทธศาสนาจึงได้ตั้งมั่นอย่างมั่นคงยิ่งขึ้นในประเทศศรีลังกา หลังจากนั้นในการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๕ พ.ศ.๔๓๓ ที่ อาโลกเลนสถาน มตเลชนบท มีพระเจ้าวัฏฏคามณิอภัยเป็นองค์อุปถัมภ์ พระเจ้ารักขิตมหาเถระ เป็นประธาน ทำอยู่ ๑ ปีจึงสำเร็จ การสังคายนาครั้งนี้ทำให้มีพระไตรปิฎกฉบับลายลักษณ์ขึ้นเป็นครั้งแรก

การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๖ และครั้งที่ ๗ ยังได้กระทำที่เมืองอนูราธปุระ ประเทศศรีลังกา อีกเช่นกัน คือ การสังคายนาครั้งที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๙๕๖

ภาพรูปปั้นพระนางสังฆมิตตาเถรี นำกึ่งพระศรีมหาโพธิ์จากประเทศอินเดีย มาประดิษฐานไว้ที่กรุงอนูราธปุระศรีลังกา
ถ่ายภาพโดยผู้เขียน วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๖

ณ โสฬสประสาธ เมืองอนุราชปุระ มีพระเจ้ามหานาม เป็นองค์อุปถัมภ์ พระพุทธโสมสเถระ (พระพุทธโสมชาจารย์) เป็นประธาน ทำอยู่ ๑ ปี จึงสำเร็จ ส่วนในครั้งถัดมาคือครั้งที่ ๗ เมื่อ พ.ศ.๑๕๔๗ ณ เมืองอนุราชปุระ เช่นกัน ในครั้งนี้มีพระเจ้าปราคัมพาหุ เป็นองค์อุปถัมภ์ มีพระมหากัสสปเถระเป็นประธาน ซึ่งผลจากการสังคายนาในครั้งนี้ทำให้มีเมืองต่างๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนาเช่น พม่า สยาม เขมร เดินทางไปคัดลอกพระไตรปิฎกเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในประเทศของตน

เมื่อกล่าวถึงการสังคายนาพระไตรปิฎก ๗ ครั้งที่ผ่านมาแล้ว จะเห็นว่า ประเทศศรีลังกา เป็นสถานที่ในการทำสังคายนาถึง ๔ ครั้งด้วยกัน มีผลทำให้การศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และมีการคัดลอกพระไตรปิฎกที่ผ่านการสังคายนาเสร็จเรียบร้อยแล้วไปสู่ดินแดนต่างๆ มากมาย รวมทั้งประเทศสยาม หรือประเทศไทยด้วย ในกรณีประเทศไทยนั้นนับบทบาทในฐานะเป็นสถานที่สังคายนาพระไตรปิฎกครั้งต่อๆ มาเกือบทุกครั้ง คือครั้งที่ ๘ ถึงครั้งที่ ๑๑ ซึ่งจะขอบันทึกเป็นข้อมูลไว้ในที่นี้ด้วย คือ

ในครั้งที่ ๘ ได้ทำสังคายนา เมื่อ พ.ศ.๒๐๒๐ ณ วัดโพธาราม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีพระเจ้าติโลกราช เป็นองค์อุปถัมภ์ พระธรรมทินมหาเถระเป็นประธาน ทำอยู่ ๑ ปีจึงสำเร็จ

ครั้งที่ ๙ เมื่อ พ.ศ.๒๓๓๑ ณ วัดพระศรีสรรเพชญ์ (ปัจจุบันคือวัดพระมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์) กรุงเทพมหานคร มีพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นองค์อุปถัมภ์ มีสมเด็จพระสังฆราช (ศรี) เป็นประธาน ทำอยู่ ๕ เดือนจึงแล้วเสร็จ

ครั้งที่ ๑๐ เมื่อ พ.ศ.๒๔๓๑ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร มีพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นองค์อุปถัมภ์ มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นประธาน ทำอยู่ ๖ ปีจึงแล้วเสร็จ ส่วนการสังคายนาครั้งที่ ๑๑ กระทำเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๐ ณ วัดพระมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นองค์อุปถัมภ์ มีสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (วาสน์ วาสโน) เป็นประธาน ทำอยู่ ๒ ปีจึงแล้วเสร็จ

ผู้เขียนได้เติมข้อมูลในการทำสังคายนาพระไตรปิฎกในประเทศไทยซึ่งเป็นการทำสังคายนาครั้งถัดมาจากประเทศศรีลังกาแล้ว ขอย้อนสู่เรื่องราวของพระพุทธศาสนาในศรีลังกาที่มีความเจริญรุ่งเรือง ซึ่ง สัจจุมิ ลออสรูปถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกาก่อนเข้าสู่ยุคเสื่อมของพระพุทธศาสนา ดังนี้

ช่วงแรก สมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ เป็นยุคแรกที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก มีการก่อสร้างอาคารสถานที่ทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันปรากฏเป็นซากโบราณสถานต่างๆ ในกรุง อนุราชปุระ เช่น สถูปปฐปาราม วัดมหาวิหาร เป็นต้น ในสมัยนี้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๔ ณ ปฐปาราม ดังได้กล่าวแล้ว

ช่วงที่สอง สมัยพระเจ้าทูลุคามณี และพระเจ้าวัฏฐคามณีอภัย มีการสังคายนาพระไตรปิฎกและจัดถ้อยคำลงในใบลานเป็นครั้งแรก และสร้างพุทธสถาน เช่น สถูปบุลลเวลี หรือสุวรรณมาลิกเจตีย์ อภัยคีรีวิหาร สถูปอภัยคีรี และโสฬสประสาธ เป็นต้น ยุคนี้พระสงฆ์มีการแยกตัวจาก “มหาวิหาร”(มหาวิหารวาสิ) ที่เกิดขึ้นสมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ แยกตัวมาเป็น “อภัยคีรี”(อภัยคีรีวาสิ) ด้วยรากฐานนี้สืบมาสมัยพระเจ้ามหาเสนะ ถึงกับห้ามมิให้ใส่บาตรพระสายมหาวิหาร และยังรื้ออาคารสงฆ์ของมหาวิหารมาสร้างเป็นของอภัยคีรีอีกด้วย สัจจุมิ ลออสรูปถึงความเจริญในยุคนี้ว่า “เป็นความเจริญท่ามกลางความแตกแยก”

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ มีรายละเอียดของเหตุการณ์ปรากฏใน วิกิพีเดีย ว่า “เมื่อ พ.ศ. ๔๐๐ เศษรัชสมัยของพระเจ้าวรมาศรมณีกษัตริย์ ได้มีพวกทมิฬเข้ามาตีและเข้าครองกรุงอนุราชปุระ เป็นเวลา ๑๔ ปี จนพระองค์ต้องเสวยราชบัลลังก์ เสด็จลี้ภัยไปซ่อนสมุทกำลัง ระหว่างนั้นทรงได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหาตีสสะ ต่อมากลับมาครองราชย์อีกครั้ง ได้ทรงให้ทำการสังคายนาและได้ทำการจารึกพระพุทธรูปลงในใบลานเป็นครั้งแรก ได้อุปถัมภ์พระมหาตีสสะ พร้อมได้สร้างวัดถวาย คือ วัดอภัยคีรีวิหาร ทำให้พระภิกษุชาวมหาวิหารไม่พอใจ จนเป็นเหตุให้คณะสงฆ์แตกออกเป็น ๒ คณะ คือ คณะมหาวิหาร และคณะอภัยคีรี ตั้งแต่นั้นมาคณะสงฆ์ลังกาได้แตกออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ แต่ยังเป็นนิกายเถรวาท มีลักษณะต่างกันคือ คณะมหาวิหาร ฝ่ายอนุรักษนิยม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขพระธรรมวินัยใดๆ และยังตำหนิถึงภิกษุต่างนิกายว่าเป็นอลัชชี คณะอภัยคีรีวิหาร เป็นคณะที่เปิดกว้างยอมรับเอาความคิดเห็นต่างนิกายไม่รังเกียจภิกษุต่างนิกาย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๗ เป็นยุคที่ลังกาเดือดร้อนวุ่นวายเพราะการรุกรานจากอินเดียบ้าง ความไม่สงบภายในบ้าง ในระหว่างยุคนี้เองที่ภิกษุสงฆ์สฤงสินและพระภิกษุสงฆ์เสื่อม จนกระทั่งเมื่อพระเจ้าวิชัยพาหุที่ ๑ มีพระราชประสงค์จะฟื้นฟูศาสนาในปี พ.ศ. ๑๖๐๙ ทรงหาพระภิกษุที่อุปสมบทถูกต้องไม่ครบ ๕ รูป และต้องทรงอาราธนาพระสงฆ์จากพม่าตอนใต้มากระทำอุปสมบทกรรมในลังกา”

ช่วงที่สาม เมื่อ พ.ศ. ๑๖๙๗ - ๑๗๓๐ สมัยพระเจ้าปราชรามพาหุที่ ๑ ซึ่งเป็นพระโอรสของพระเจ้าวิชัยพาหุที่ ๑) ทรงได้ชำระพระพุทธศาสนาให้บริสุทธิ์และทรงรวมคณะสงฆ์ที่เคยแตกแยกนั้นให้เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อีกครั้งหนึ่ง ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ปกครองสงฆ์ทั้งประเทศเป็นครั้งแรก ทรงสร้างวัดวาอารามและสิ่งก่อสร้างทางพระพุทธศาสนาหลายแห่งที่โปโลนนะรุวะ เช่น พระพุทธรูป ๔ ปาง ณ กัลปาวีหาร อุฬารามแห่งโปโลนนะรุวะ และสถูปคีรีวิหารแห่งโปโลนนะรุวะ เป็นต้น ยุคนี้จึงถือเป็นยุคที่มีศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาที่งดงาม และลังกาได้กลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระพุทธศาสนาของดินแดนในแถบนี้ พระพุทธศาสนาได้รุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่งในศรีลังกา

พระพุทธศาสนาในศรีลังกาเริ่มเข้าสู่ยุคเสื่อมเมื่อพระเจ้าปราชรามพาหุที่ ๑ ถูกพวกทมิฬจากอินเดียเข้ามารุกรานและตั้งถิ่นฐานมั่นคงขยายอาณาเขตออกไปเรื่อยๆ จนอาณาจักรสิงหฬต้องถอยร่นลงทางใต้ และต้องย้ายเมืองหลวงไปตามที่ต่างๆ ต่อด้วยนักล่าอาณานิคมชาวโปรตุเกส และฮอลันดาเข้ามายึดครอง ยิ่งทำให้แทบไม่มีโอกาสทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าสิริปราชรามพาหุที่ ๖ (ประมาณ พ.ศ. ๑๙๕๓ - ๒๐๐๕) โปรตุเกสเข้ามาคุกคามศรีลังกา ทำให้พระพุทธศาสนาที่ยังรกรากมานับเป็นพันปี ต้องกระทบกระทั่งอย่างหนัก เริ่มด้วยการตั้งศาสนจักรที่โคลัมโบ และเผยแผ่ศาสนาคริสต์อย่างมีระบบ ขณะเดียวกันก็ทำลายล้างพระพุทธศาสนาอย่างป่าเถื่อน พระสงฆ์ถูกจับ วัดถูกเผา พุทธศาสนิกชนถูกบังคับให้เข้ารีต หากผู้ใดไม่ยอมก็ถูกปล้นฆ่า มีการเข้าทำลายรื้อวัด เจดีย์ เสาพระไตรปิฎก และบังคับพระภิกษุสงฆ์ให้ลาสิกขา

* สัจภูมิ ลอ. พุทธศาสนสยามวงศ์ ได้กลิ่นไม่มั่นคงที่ศรีลังกา, (กรุงเทพมหานคร : ตาตา, ๒๕๕๖) หน้า ๓๒ - ๓๓.

* วิกิพีเดีย, ศาสนาพุทธในประเทศศรีลังกา, สืบค้นใน <http://th.wikipedia.org/wikw> วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๖.

สมัยพระเจ้าธรรมปาละ ดองยวง (พ.ศ.๒๐๘๕ - ๒๑๒๔) โปรตุเกสตั้งศูนย์การค้าเครื่องเทศ ตัดดวงเอา ทรัพยากรธรรมชาติของศรีลังกา พร้อมเผยแผ่คริสต์ศาสนาในประเทศศรีลังกาอย่างหนัก ทำให้พระพุทธศาสนา ต้องได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก โปรตุเกสบังคับให้พระเจ้าธรรมปาละและมเหสีเข้ารับนับถือศาสนาคริสต์ และ ต้องทำนุบำรุงคริสต์ศาสนา ยิ่งทำให้พระพุทธศาสนาต้องพบกับความเสื่อมโทรม แม้แต่วัดในพระพุทธศาสนายังตกอยู่ ภายใต้การดูแลของหมอสอนศาสนา

เหตุการณ์การล้มล้างผู้นับถือศาสนาพุทธในศรีลังกายิ่งเลวร้ายมากขึ้นในสมัยพระเจ้าราชสิงห์ที่ ๑ ซึ่งไม่โปรด ศาสนาพุทธ เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเมื่อเห็นพระภิกษุสงฆ์ สามเณรแห่งใด ก็จะจับเอาไปประหารชีวิต ทำให้ศาสนาพุทธ ที่ประดิษฐานในศรีลังกายาวนานต้องขาดช่วงไป พระภิกษุ สามเณร ถ้าต้องการครองสมณเพศ ต้องหลบหนีไป จากสาธารณชน หรือไม่ก็ต้องทำตนให้กลมกลืนไปกับชาวบ้าน ทำให้พระภิกษุสงฆ์ส่วนหนึ่งลดศีลตัวเองลงเหลือ แค่ศีล ๑๐ เท่ากับสามเณร ข้าราชการต้องประกอบอาชีพเหมือนคนทั่วไป เพราะไม่มีใครกล้าใส่บาตร หรือทำบุญให้ อย่างโจ่งแจ้ง ใครฝ่าฝืนถ้าชาวโปรตุเกสเห็นจะต้องเดือดร้อนทั้งผู้ให้และผู้รับ สร้างความเจ็บปวดให้ชาวศรีลังกา เป็นอย่างยิ่ง“

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้พระพุทธศาสนาในศรีลังกาต้องพบกับความเสื่อมถอย จนกระทั่งฮอลันดาได้เข้ามา มีอิทธิพลในศรีลังกาแทนที่โปรตุเกส ในปีพ.ศ.๒๒๐๐ จึงเริ่มมองเห็นโอกาสในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกา ซึ่งจะได้นำต่อไปถึงการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกาและการขอให้ประเทศสยามส่งพระภิกษุไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ในศรีลังกาจนเกิดเป็นสยามวงศ์จนถึงปัจจุบัน

การเข้ามาของลังกาวงศ์ในสยาม

อย่างไรก็ตามความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในช่วงต้นที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้เกิดพระพุทธศาสนา ลังกาวงศ์ เผยแผ่ไปสู่ดินแดนต่างๆ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประเทศ ได้แก่ พม่า เขมร และสยาม ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงการเข้ามาของลังกาวงศ์เฉพาะในประเทศสยาม ดังต่อไปนี้

ตามตำนานพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ที่เข้ามาสู่ประเทศสยามนั้น กล่าวว่า หลังจากที่พระเจ้าปรากรมพาหุ ได้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ซึ่งมีพระมหากัสสปเถระเป็นประธาน ผลการสังคายนาในครั้งนั้นทำให้เมืองที่นับถือ พระพุทธศาสนาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เดินทางสู่ศรีลังกาเพื่อนำพระพุทธศาสนามาปฏิบัติในดินแดนของตน ผู้ที่เดินทางไปนั้นเมื่อไปเห็นวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ชาวลังกาตามแบบแผนนั้นก็เกิดความเลื่อมใส ใคร่จะนำกลับมา ประดิษฐานในบ้านเมืองของตน แต่พระสงฆ์ชาวลังการั้งเกียจว่าสมณวงศ์ในนานาประเทศแตกต่างกันมาเสียช้านานแล้ว จึงเกลี้ยให้พระภิกษุซึ่งไปจากต่างประเทศรับอุปสมบทใหม่ แปลงเป็นนิกายลังกาวงศ์อันเดียวกันเสียก่อน พระภิกษุ ต่างประเทศก็ยอมกระทำตาม อุปสมบทตามนิกายลังกาวงศ์ ศึกษาลัทธิพระธรรมวินัยในลังกาทวีปจนรอบรู้แล้ว จึงกลับมายังประเทศของตน บางพวกก็พาพระสงฆ์ชาวลังกามาด้วย เมื่อมาถึงบ้านเมืองเดิมผู้คนเห็นว่าพระสงฆ์ลังกา วงศ์ปฏิบัติเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ก็พากันเลื่อมใสให้บุตรหลานมาบวชเรียนในสำนักพระสงฆ์ลังกาวงศ์มากขึ้น โดยลำดับทั้งในประเทศพม่า ราชัญ และประเทศสยามตลอดไปจนประเทศลานนา ลานช้าง และกัมพูชา

ในส่วนของประเทศสยาม มีข้อความปรากฏในตำนานว่า “พระพุทธศาสนาลังกาวงศ์แรกมาถึงเมื่อราว พ.ศ.๑๘๐๐ พวกพระภิกษุไทยซึ่งได้ไปบวช ณ เมืองลังกากลั้มมาตั้งคณะที่เมืองนครศรีธรรมราชก่อนแล้วชักชวน พระสงฆ์ชาวลังกาที่ตามมาด้วย ช่วยกันสร้างพระมหาธาตุที่เมืองนครศรีธรรมราชแปลงเป็นพระสถูปอย่างลังกา” ข้อความตอนนี้อยู่สอดคล้องกับตำนานพระมหาธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชที่กล่าวถึงการเข้ามาของพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์และการบูรณะพระมหาธาตุเจดีย์ให้เป็นรูปทรงลังกาว่า “พระเจ้าจันทรภาณุ ทรงอุปถัมภ์บำรุงและบูรณะส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาก โดยได้ทรงจัดส่งพระภิกษุสงฆ์ไทยไปศึกษาพระธรรมวินัยที่เมืองลังกา เพราะในสมัยนั้นพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมากในเมืองลังกา พระสงฆ์ไทย พม่า มอญ ลาวและเขมร ได้ออกเดินทางไปศึกษาพระธรรมวินัยในเมืองลังกามาก เมื่อพระสงฆ์จากเมืองนครศรีธรรมราชไปศึกษากลับมาก็ชักชวนพระภิกษุชาวลังกามาตั้งคณะสงฆ์ที่เมืองนครศรีธรรมราช เรียกว่าพุทธศาสนาลังกาวงศ์ ธรรมนั้นภิกษุชาวลังกาได้ร่วมมือช่วยเหลือพระเจ้าจันทรภาณุ บูรณะเสริมสร้างให้เป็นไปตามแบบลังกา โดยก่อสร้างแบบลังกาครอบเจดีย์องค์เดิม แต่การบูรณะพระบรมธาตุในคราวนั้นก็ยังไม่มีรูปแบบ อย่างที่ปรากฏในปัจจุบันนี้...”^๔

จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ได้เจริญรุ่งเรืองเมืองนครศรีธรรมราชก่อนเมืองอื่นในสยามประเทศ ในด้านความสัมพันธ์กับเมืองลังกานั้น มีหลักฐานว่า พระเจ้าจันทรภาณุแห่งนครศรีธรรมราช ได้เดินทางไปเมืองลังกาถึงสองครั้ง และได้อัญเชิญพระพุทธรูปสำคัญจากลังกามาประดิษฐานในเมืองนครศรีธรรมราชด้วย^๕

จนถึงปี พ.ศ.๑๘๒๐ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช กษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย ได้อาราธนาพระสงฆ์และเชื่อนักปราชญ์ราชบัณฑิตจากนครศรีธรรมราช ไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ และศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ที่กรุงสุโขทัย ดังปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ ๑ ของพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ ๓ บรรทัดที่ ๒๙ - ๓๐ ว่า “... พ่อขุนรามคำแหงกระทำโดยทานแก่ มหาเถรสังฆราชปราชญ์เรียนจบไตรปิฎก หลวกกว่าปู่ครูในเมืองนี้ทุกคนลูกแต่เมืองนครศรีธรรมราชมา...” ความเรื่องนี้ได้เป็นที่ปรากฏอยู่ทั่วไปแล้ว

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช กษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย ได้อาราธนาพระสงฆ์จากเมืองนครศรีธรรมราชมาจำพรรษา ณ วัดอรุณญิก ในกรุงสุโขทัย ทำให้พระพุทธศาสนาลังกาวงศ์เจริญรุ่งเรืองในกรุงสุโขทัยและแพร่หลายไปยังเมืองต่างๆ ในสยามประเทศ อิทธิพลของพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ได้แสดงออกให้เห็นเด่นชัดคือการสร้างพุทธเจดีย์ที่ยึดถือตามรูปแบบและคติการสร้างของลังกา ต้นแบบแรกๆ น่าจะมาจากเจดีย์เมืองอนูราชปุระ ซึ่งเป็นอาณาจักรรุ่งเรืองยุคแรกของศรีลังกา ปัจจุบันมีเจดีย์ทรงลังกาปรากฏให้เห็นหลายแห่งในประเทศไทย เช่น พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช เจดีย์วัดช้างล้อม จังหวัดสุโขทัย และพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

^๔วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร, วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช, (ม.ป.ท. : ม.ป.ป.) หน้า ๒๒.

^๕เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓ - ๒๔.

ภาพวันเวกเจติย หรือสุวรรณมาถิกเจติย
เมืองอนนราทประ ศรีลังกา
ถ่ายภาพโดยผู้เขียน
วันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๖

บน : พระบรมธาตุเจติย จังหวัดนครศรีธรรมราช
ล่าง : พระปฐมเจติย จังหวัดนครปฐม
ที่มา : Google.co.th

การสร้างเจติยตามรูปแบบนี้มีคติธรรมพระพุทธศาสนาแฝงเอาไว้กับองค์สถูปหรือเจติย ซึ่งพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ตีความไว้ว่า^๑

๑. ฐานรากใต้ดินหมายถึงธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
๒. ส่วนที่เป็นฐานสถูปหรือเจติยเหนือพื้นดินขึ้นมา มี ๓ ชั้น หมายถึง พระรัตนตรัย
๓. ถัดจากนั้นเป็นรูปโดมทรงพองน้ำหรือระฆังคว่ำ หมายถึง โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ
๔. ต่อจากนั้นเป็นบัลลังก์สี่เหลี่ยมหมายถึง อริยสัจ ๔
๕. ถัดจากนั้นเป็นปล้องไฉน หมายถึง นวักขลัตถุศาสน์
๖. ต่อจากนั้นเป็นปลียอด หมายถึง มรรค ๔ ผล ๔
๗. ยอดบนสุดเป็นรูปทรงกลม หมายถึง พระนิพพาน

^๑พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), “เขียนสยามนิภายในศรีลังกา”, สืบค้นใน <http://watprayoon.org/>
วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖.

จากลังกาวงศ์สู่สยามวงศ์ในศรีลังกา

นับตั้งแต่พระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ได้เข้ามา เจริญรุ่งเรืองและแพร่หลายทั่วไปในประเทศสยาม นับจากพระเจ้าจันทรภาณุแห่งเมืองนครศรีธรรมราช สู่พ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย ผ่านรัชสมัยของพระมหากษัตริย์ไทยหลายยุคหลายสมัย จวบจนถึงรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์บ้านพลูหลวงแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.๒๒๗๑ - ๒๓๐๑ อันตรงกับรัชสมัยของพระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์แห่งศรีลังกา ซึ่งครองราชย์ใน ปี พ.ศ.๒๒๘๒ พระพุทธศาสนาลังกาวงศ์ในศรีลังกาได้ผ่านภาวะเสื่อมถอยจนถึงขั้นวิกฤตเนื่องจากถูกภัยคุกคามจากพวกทมิฬ และชนชาติตะวันตกดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น พระพุทธศาสนาในศรีลังกาขาดพระภิกษุสงฆ์ ยังคงเหลือเพียงสามเถรสรณังกรผู้เลื่อมใสพุทธศาสนา เป็นกำลังหลักในการฟื้นฟูศาสนา "...สามเถรสรณังกรได้ถวายพระพรพระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์ให้ส่งราชทูตไปนิมนต์พระสงฆ์ไทยไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกา พระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์จึงได้ส่งราชทูตพร้อมด้วยพระราชสาส์นไปยังกรุงศรีอยุธยา พวกราชทูตอาศัยเรือลำเก่าของฮอลันดาไปแวะที่เมืองปัตตาเวีย เกาะชวา พวกราชทูตศรีลังกาฝากพระราชสาส์นและเครื่องราชบรรณาการไว้ที่เกาะชวาแล้วเดินทางต่อไปยังกรุงศรีอยุธยาเพื่อคู้หางความเป็นไปได้ในการขอสมณทูตสยาม พวกราชทูตได้เข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินสยามและได้ความมั่นใจว่าทางสยามพร้อมที่จะส่งสมณทูตไปศรีลังกา แต่เนื่องจากพวกราชทูตไม่นำพระราชสาส์นจากศรีลังกาติดตัวไปเข้าเฝ้า พวกเขาจึงต้องเดินทางกลับเกาะชวานำพระราชสาส์นไปถวายพระเจ้าแผ่นดินสยาม ในระหว่างเดินทางกลับเกาะชวานั่นเอง พวกราชทูตก็ได้ข่าวการสวรรคตของพระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์ จึงพากันเปลี่ยนใจเดินทางกลับศรีลังกา..." ต่อมาพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ ได้ขึ้นครองราชย์เป็นรัชกาลต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ.๒๒๙๐ หลังจากครองราชย์ได้ ๓ ปี พระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ ได้ตัดสินใจส่งคณะทูตมายังกรุงศรีอยุธยาเพื่อขอสมณทูตจากประเทศสยามไปช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อปลายปี พ.ศ.๒๒๙๓

เหตุผลที่พระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ ได้เลือกที่จะขอพระภิกษุจากสยามไปช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกา น่าจะมีเหตุผลเพราะเห็นว่าพระภิกษุในประเทศสยามมีความเคร่งครัดในพระธรรมวินัยสูง และประเทศสยามเป็นประเทศที่รับพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทมาจากลังกามาก่อน

คณะทูตของพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ที่เดินทางมาประเทศสยามในครั้งนี้ มีทั้งหมด ๖๑ คน ในจำนวนนั้นมีทูต ๕ คน คือ ๑) วิลปาเกตตะตะ ๒) อายิตลียัทเท ๓) ปัตตะโปละ ๔) อัลเลโปละ และ ๕) อริยะคามะ นอกนั้นเป็นนักพินธุรำ หมอดู ตำรวจ ออกเดินทางจากเมืองแคนดี้ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๒๙๓ แต่ต้องไปค้างอยู่ที่มะละกาถึง ๕ เดือน จึงจะผ่านเข้าสู่ปากน้ำเจ้าพระยา และเข้าสู่กรุงศรีอยุธยาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.๒๒๙๔ ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ หลังจากทราบความประสงค์ของคณะทูตที่เดินทางมาจากประเทศสยามในการประกอบภารกิจฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ภายใต้การนำของพระอุปาลีเถระในประเทศศรีลังกา ทำให้เกิดพระพุทธศาสนาสยามวงศ์ขึ้นในศรีลังกา ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๒๙๖ มาจนถึงปัจจุบันนี้นับเป็นเวลา ๒๖๐ ปี

*พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). "เยือนสยามนิภายในศรีลังกา", แหล่งเดียวกัน.

*สังกมิตติ ละเอียด, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๒ - ๖๗

ในปี พ.ศ.๒๕๕๖ ซึ่งทั้งสองประเทศได้ร่วมกันจัดงานเฉลิมฉลอง ๒๖๐ ปีสยามวงศ์อย่างยิ่งใหญ่เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๖ ซึ่งได้กล่าวแล้วในเบื้องต้น

การเดินทางของสยามวงศ์ไปสถิตตั้งมั่นในศรีลังกา

ในหนังสือ “พุทธศาสน์สยามวงศ์ ได้เคลื่อนไปมั่นคงที่ศรีลังกา” ได้กล่าวถึงการเดินทางของคณะสงฆ์สยามเพื่อไปปฏิบัติภารกิจฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกา ไว้ค่อนข้างละเอียด ผู้เขียนขอสรุปความมาเสนอในบทความนี้ดังต่อไปนี้

ครั้นพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แห่งกรุงศรีอยุธยา ประเทศสยาม ได้ต้อนรับคณะทูตของพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ ที่เดินทางจากเมืองแคนดี้ ศรีลังกา และทราบถึงความประสงค์ของพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ที่ต้องการได้คณะสงฆ์จากประเทศสยามไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกาแล้ว พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้ทรงเลือกพระอุบาลีเถระเป็นหัวหน้าคณะสงฆ์เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศรีลังกา หลังจากนั้นยังได้โปรดเกล้าฯ ให้พระอุบาลีเถระเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุร่วมคณะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ศรีลังกาด้วยตนเอง พระอุบาลีเถระได้เลือกพระอริยมุนี ผู้แตกฉานเรื่องพระไตรปิฎก และพระมหานามะ ผู้รอบรอบรู้ในพระธรรมวินัยร่วมเดินทางไปในครั้งนี้

พระศรีธวัชเมธี (ชนะ ธรรมโช) ^{๑๐} กล่าวถึงพระภิกษุสยามที่ร่วมในคณะเดินทางไปประเทศศรีลังกาในครั้งนั้นว่า คณะพระภิกษุสยามประกอบด้วย ๑) พระอุบาลี ๒) พระอริยมุนี ๓) พระมหานาม ๔) พระมหาบุญ ๕) พระมหาสุวรน ๖) พระมหานิษฐ์ ๗) พระมหามณี ๘) พระพรหมโชติ ๙) พระมณีโชติ ๑๐) พระจันทโรตติ ๑๑) พระธรรมโชติ ๑๒) พระบุญโชติ ๑๓) พระอินทรโชติ ๑๔) พระจันทสวโร ๑๕) พระสิริจันทะ ๑๖) พระอินทสุวรน ๑๗) พระพรหมสร ๑๘) พระยศทิน มีสามเถระร่วมเดินทางอีก ๗ รูป และข้าราชการผู้ใหญ่อีก ๕ ท่าน คือ หลวงวิสุทธโมไตร, หมื่นพิพิทเสนหา, ขุนวาจาภิรมย์, ขุนมหาพร และขุนพาทีวิจิตร

ภาพขวา : วัดธรรมาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพซ้าย : รูปปั้นพระอุบาลีเถระ หน้าพิพิธภัณฑสถานพระอุบาลี ในพิพิธภัณฑสถานที่มีการแสดงภาพและแสงเสียงเรื่องราวการเดินทางของพระอุบาลีและคณะไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกา

ถ่ายภาพโดยผู้เขียน วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

^{๑๐}พระศรีธวัชเมธี (ชนะ ธรรมโช), “อุบาลีวาลิก สืบร่องรอยพระพุทธศาสนา ๒๕๐ ปี นิกลายสยามวงศ์ในศรีลังกา” สืบค้นใน <http://rakpratat.com/index.php?lay=show&ac=article&id=99068> วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

ก่อนออกเดินทาง คณะทูตจากศรีลังกาได้เข้าพบคณะสงฆ์สยามที่วัดธรรมาราม เมื่อราชทูตเข้าเฝ้าฯ กราบถวายบังคมทูลลาพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงพระราชทานพระพุทธรูปทองคำและเครื่องราชบรรณาการ อีกจำนวนมาก เพื่อเป็นราชไมตรีระหว่างกัน

ครั้นถึงเวลาเดินทาง คือวันพฤหัสบดี เดือนยี่ ขึ้น ๑ ค่ำ พ.ศ.๒๒๙๔ ขณะพระอุบาสีเถระและคณะสงฆ์ ขึ้นเรือ ประชาชนที่มาเฝ้ารอสั่งเสียงร้องเซ็งแซ่ “ทั้งยังเป็นแลประโคมดนตรีร่ำเร่ทั่วไปในท้องน้ำ” เมื่อพระสงฆ์สามเณร ขึ้นเรือแล้ว ทูตานุทูตจึงขึ้นเรือตาม เรือคณะทูตศรีลังกาแล่นนำหน้าไปก่อน เรือคณะสงฆ์สยามตามหลังไป ครั้นถึง เขตนครศรีธรรมราช เรือของสมณทูตสยามประสบอุบัติเหตุเข้าเกยชายหาด

ฝ่ายเรือชาวศรีลังกาเดินทางไปถึงอินโดนีเซียอย่างปลอดภัย เมื่อรออยู่หลายวันไม่เห็นเรือของสยามแล่น ตามไป จึงเดินทางกลับไปศรีลังกาก่อน ฝ่ายสมณทูตสยามเมื่อเห็นว่าไม่สามารถเดินทางต่อไปได้จึงกลับกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งเรือสินค้าชาวฮอลันดาลำหนึ่งเข้ามายังกรุงศรีอยุธยาและเข้าเฝ้าฯพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เจ้าของเรือทราบ ความเป็นไปจึงอาสาพาคณะสมณทูตสยามไปยังศรีลังกา เรือลำนี้มีชื่อว่า เทชีเลีย ได้พาคณะสมณทูตสยาม ไปยังศรีลังกา โดยออกเดินทางวันศุกร์ เดือนอ้าย ขึ้น ๑๐ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๔ (พ.ศ.๒๒๙๕)

เมื่อถึงอินโดนีเซีย ได้เปลี่ยนเรือใหม่ชื่อว่า ออสกาเป็น ให้เวลาเดินทางต่อไปอีก ๑ เดือน ๒๓ วัน ก็เข้าเทียบท่าเกาะศรีลังกาที่ตริงโกมาลี ในวันอังคาร เดือน ๖ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ปีระกา เบญจศก จุลศักราช ๑๑๑๕ (พ.ศ.๒๒๙๖)^{๖๖}

เมื่อพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ ได้ทราบข่าวการมาถึงของคณะสมณทูต ทรงมีพระกระแสรับสั่งให้อำมาตย์ ขึ้นผู้ใหญ่ ๙ คน มีอัครมหาเสนาบดีเป็นหัวหน้านำของ พระราชทานมาต้อนรับ ต่อจากนั้นก็มีขบวนแห่ของศรีลังกาไปสู่เมืองแคนดี้

ครั้นถึงเมืองแคนดี้ พระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ ทรงออกต้อนรับด้วยพระองค์เอง บริเวณใกล้แม่น้ำมหาเวลี จากนั้นได้แห่พระพุทธรูป และคณะเข้าไปยังเมืองหลวงอย่างเอิกเกริก และทรงจัดพระราชอุทยานให้เป็นที่พักของคณะสงฆ์ ต่อมาสร้างเป็นวัด เรียกว่า วัดบุปผาราม แต่ชาวศรีลังกาเรียกว่าวัดธรรมิกราช ตามคำเรียกขานพระนามพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แห่งกรุงสยาม

ภาพถ่ายรูปปั้นพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ กษัตริย์ศรีลังกาผู้ขอพระภิกษุจากประเทศสยามไปฟื้นฟู พระพุทธศาสนาที่ศรีลังกา เมื่อปลายปี พ.ศ.๒๒๙๓ ถ่ายภาพโดยผู้เขียนวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๖

^{๖๖}ผู้สนใจสามารถเข้าเยี่ยมชมภาพและการแสดงแสงสีประกอบเรื่องราวการเดินทางของพระอุบาสีเถระและคณะได้ทุกวัน ที่พิพิธภัณฑ์ พระอุบาสีมหาเถระ วัดธรรมาราม พระนครศรีอยุธยา โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด : ผู้เขียน

เมื่อถึงวันเสาร์ เดือน ๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ พระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ เสด็จมายังวัดบุปผารามพร้อมข้าราชการ ทรงแสดงนาฏกรรมสงฆ์สยามมีพระอุบาลีเถระเป็นประธาน ให้อุปสมบทแก่สามเณรถึงหล ซึ่งเงินสังฆนายก จำนวน ๖ รูป ๑ ใน ๖ รูปนี้มีสามเณรสรณังกร รวมอยู่ด้วย การอุปสมบทในครั้งนี้เป็นการอุปสมบทครั้งแรกของสยามวงศ์ ในศรีลังกา เอกสารฝ่ายศรีลังการะบุว่า มีพระอุบาลีเถระเป็นพระอุปัชฌาย์ พระพรหมโชติและพระมหาบุญเถินพระคู่สวด ผู้เข้าอุปสมบทเป็นพระสยามวงศ์รูปแรก คือ สามเณรโกนแบกัตตเว เจ้าอาวาสวัดโปยมะลิวหาร รูปที่สองคือ สามเณร นาวินเน เจ้าอาวาสวัดอัคคีรี ส่วนรูปที่สาม คือ สามเณรสรณังกร พระรูปนี้ต่อมาเป็นพระสังฆราช และเป็นกำลัง สำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสยามวงศ์ในศรีลังกา และอาจนับได้ว่าวันอุปสมบทครั้งแรกนี้เป็นวันเริ่มต้น ของพระพุทธศาสนาสยามวงศ์

หลังจากวันอุปสมบท คือวันอาทิตย์ เดือน ๘ แรม ๑ ค่ำ เป็นวันเข้าพรรษา พระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ ได้ออกบำเพ็ญพระราชกุศล พระราชทานปัจจัยไทยทานแด่พระภิกษุสงฆ์ และอาราธนาพระสงฆ์สยามวงศ์ อธิษฐาน พรรษาอยู่วัดบุปผาราม ณ กรุงศรีวิชัยบุรี ซึ่งปัจจุบันคือ วัดมัลลัตตะ เมืองแคนดี้

พระอุบาลีเถระและคณะได้พำนักที่เมืองแคนดี้ ศรีลังกา ปฏิบัติภารกิจฟื้นฟูพระพุทธศาสนา บรรพชาและ อุปสมบทพระภิกษุสามเณรแก่ชาวศรีลังกา เป็นพระภิกษุกว่า ๗๐๐ รูป เป็นสามเณรกว่า ๓,๐๐๐ รูปในระยะเวลา ๓ ปีกว่า ท่านก็อาพาธด้วยโรคหุ้กเสบ และถึงแก่กรรมภาพไปในปี พ.ศ.๒๒๙๘

ระหว่างที่พระอุบาลีเถระอาพาธอยู่ที่เมืองแคนดี้ ศรีลังกา พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ส่งสมณทูตจากสยามชุดใหม่เดินทางมาล้นเปลี่ยนกับสมณทูตชุดแรกซึ่งเข้ามาปฏิบัติสมณกิจแล้วเป็นเวลาถึง ๓ ปี สมณทูตชุดที่สองนี้ประกอบด้วย พระวิสุทธาจารย์ เป็นหัวหน้าคณะ ด้วยทรงเห็นว่า พระวิสุทธาจารย์ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านวิปัสสนากัมมัฏฐาน หรือฝ่ายปฏิบัติ ส่วนพระอุบาลีเถระนั้น เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพระธรรมวินัย หรือฝ่ายปริยัติ พระองค์ทรงตั้งพระราชหฤทัยว่า จักให้ฝ่ายปริยัติและปฏิบัติของสยามวงศ์ได้เจริญงอกงามในศรีลังกาควบคู่กันไป

คณะของสมณทูตสยามชุดที่สอง มีทั้งหมด ๖๐ ชีวิต เดินทางออกจากกรุงศรีอยุธยาเมื่อวันศุกร์ แรม ๑๐ ค่ำ เดือน ๑๑ พ.ศ. ๒๒๙๘ โดยได้รับความช่วยเหลือจากชาวฮอลันดา หลังรอนแรมอยู่ในทะเลไม่นาน ก็เห็นเกาะศรี ลังกาอยู่เบื้องหน้า แต่เรือก็ต้องอับปางลงก่อนถึงฝั่งศรีลังกา ผู้คนในเรือต่างหาทางหนีตายด้วยการยึดเกาะสิ่งของ พยุงกายเอาตัวรอด จนเข้าฝั่งได้ แต่ก็สูญเสียพระภิกษุไป ๔ รูป สามเณร ๒ รูป และนักเดินเรือชาวฮอลันดา เสียชีวิตไป ๒ คน

เมื่อพระเจ้ากิตติสิริราชสิงห์ทรงทราบข่าว ได้ทรงจัดเสนาบดีนำไพร่พลกว่า ๑๕๐ คน พร้อมยา อาหาร และสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ มาต้อนรับคณะสมณทูตอย่างเร่งด่วน ทรงรับสั่งให้พนักงานปลุกประรำพิธีต้อนรับสมณทูต สยามที่ริมแม่น้ำวาลูกา ส่วนพระองค์พร้อมด้วยบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปต้อนรับ และนิมนต์คณะสมณทูตจากสยาม ให้เข้าพักที่วัดบุปผาราม โดยมีคณะสงฆ์ชุดแรกรอต้อนรับอยู่แล้ว หลังจากนั้นไม่นานคณะสงฆ์ชุดแรกก็เดินทางกลับ กรุงศรีอยุธยาพร้อมด้วยราชทูตที่พาสมณทูตชุดที่สองมา เมื่อมาถึงกรุงศรีอยุธยาก็ได้รับการต้อนรับจากพระเจ้าอยู่หัว บรมโกศอย่างสมเกียรติ

พระสงฆ์สยามในศรีลังกาได้ปฏิบัติสมณกิจอย่างเข้มแข็ง ได้วางรากฐานพระพุทธศาสนาสยามวงศ์ โดยเริ่มจากการท่องคำขานนาค การนุ่งห่ม จนถึงการใช้บทสวดมนต์ต่างๆ การแสดงพระกรรมเทศนา และยังสอน เรื่องวิปัสสนากัมมัฏฐานอีกด้วย ผลงานอันโดดเด่น นอกจากสอนเรื่องธรรมะแล้ว ยังได้เป็นผู้เริ่มต้นให้เกิดประเพณี

แห่พระธาตุเขี้ยวแก้วอีกด้วย ขบวนแห่พระธาตุเขี้ยวแก้วของศรีลังกา หรือ เปราเฮรา (Perahera) ยังกระทำอยู่ตราบจนทุกวันนี้

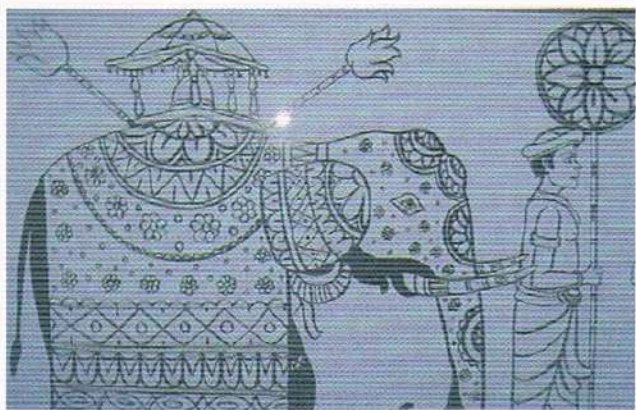
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เล่าถึงขบวนแห่พระธาตุเขี้ยวแก้วไว้อย่างน่าสนใจในเว็บไซต์ของวัดประยุรวงศาวาส ตอนหนึ่งว่า “งานเปราเฮราปีนี้หนึ่งจะจัดใหญ่เพียงครั้งเดียวในช่วงเข้าพรรษาโดยจัดติดต่อกันเป็นเวลา ๑๐ วัน วัดสุดท้ายคือ วันพระขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๙ ขบวนแห่เปราเฮราเริ่มเคลื่อนในเวลาตะวันตกฟ้าใช้เวลาประมาณ ๓ ชั่วโมง พวกเราได้เก้าอี้นั่งชมกันสบายขณะที่ประชาชนนอกรั้วฝั่งตรงข้ามยืนบ้างนั่งบ้างหรือปีนต้นไม้ข้างรอบมเปราเฮราด้วยใจจดจ่อ ได้ทราบว่าพวกเขามารอกันตั้งแต่เช้า

งานวัดศรีลังกาไม่มีพรหมอมเมาประชาชน รูปแบบความบันเทิงในวัดก็คือการแสดงแบบเปราเฮรา คือ ขบวนแห่ที่มีดนตรีประกอบนำหน้าตามด้วยการแสดงชุดต่างๆ สลับกับดนตรีและการแสดงนับไม่ถ้วน ผู้แสดงส่วนใหญ่เป็นผู้ชายมีทุกวัยตั้งแต่เด็กจนแก่ พวกเขาจุดคบเพลิงกามมะพร้าวสว่างไสวไปในขบวน มีช้างร่วมพิธีอัญเชิญพระธาตุคินนีมากถึง ๗๓ เชือกเท่ากับจำนวนคนในคณะของเราที่ไปจากเมืองไทยพอดี ช้างบางเชือกมีงายาวมากจนไขว่กัน ผู้แสดงทุกคนมีสีหน้ายิ้มเบิกบานเพราะพวกเขาทำถวายเป็นพุทธบูชาด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา แม้เวลาจะล่วงเลยไปมากเด็กที่ร่วมแสดงในขบวนก็ไม่ได้แสดงอาการเบื่อหน่ายแต่อย่างใด ที่น่าแปลกก็คือฝูงคนที่รอชมอยู่นอกรั้วฝั่งตรงข้ามกับเรา ไม่ยอมถอย บางกลุ่มนั่ง บางกลุ่มยืน บางคนปีนต้นไม้ดู ตลอดเวลา ๓ ชั่วโมงพวกเขาไม่เคยถอยเลยทั้งที่การแสดงบางชุดอาจจะซ้ำกัน พวกเขามาชมด้วยความศรัทธาในพระธาตุเขี้ยวแก้ว

ผู้แสดงและนักดนตรีนับพันชีวิตที่มาร่วมขบวนเปราเฮราครั้งนี้ล้วนผ่านการฝึกฝนทักษะมาอย่างดีมีฝีมือนั้น จะไม่สามารถเคลื่อนไหวหรือประกอบดนตรีได้พร้อมเพรียงกัน ความพร้อมเพรียงเป็นความงามที่ชวนติดตาม แม้แต่ช้างที่ร่วมขบวนก็ถูกประดับตกแต่งด้วยผ้าคลุมหลากสีมีไฟดวงเล็กกระพริบบนผ้าคลุม ช้างไม่ตื่นกลัวผู้คนจำนวนมากแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะทางวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วตั้งกองทุนอุดหนุนให้ชาวบ้านเลี้ยงช้างและฝึกช้างเพื่อการนี้โดยเฉพาะและยังมีเงินสนับสนุนแต่ละหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกให้ฝึกฝนการแสดงหรือเล่นดนตรีตามที่กำหนดว่าหมู่บ้านไหนต้องทำอะไร ชาวบ้านใช้เวลาว่างจากการทำนาหรืองานอาชีพมาฝึกแสดงให้พร้อมเพรียงกันตามที่ทางวัดต้องการ เมื่อถึงเวลาแสดงอย่างครั้งนี้ ทางวัดพระธาตุเขี้ยวแก้วก็จะระดมทุกหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการมาเข้าขบวนแห่เปราเฮรา...”^{๑๒}

ขบวนแห่พระธาตุเขี้ยวแก้วจะมีขึ้นในเดือนสิงหาคมของทุกปี และในปี พ.ศ.๒๕๕๖ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเป็นการส่วนพระองค์ไปนมัสการพระธาตุเขี้ยวแก้ว และเสด็จชมประเพณีขบวนแห่พระเขี้ยวแก้ว ณ เมืองแคนดี้ ผู้เขียนเองได้มีโอกาสเข้าชมขบวนแห่พระธาตุเขี้ยวแก้วดังกล่าวด้วย นับเป็นสิริมงคลและถือเป็นความโชคดีเป็นอย่างมากที่ทางเจ้าภาพประเทศศรีลังกาได้จัดให้คณะและทีมงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้มีโอกาสชมขบวนแห่พระเขี้ยวแก้วอย่างใกล้ชิดและยังมีโอกาสได้เห็นอริยาบทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่เสด็จร่วมชมขบวนแห่พระเขี้ยวแก้วอย่างไม่ถือพระองค์

^{๑๒} พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), “เยือนสยามนิคมในศรีลังกา”, แหล่งเดียวกัน.

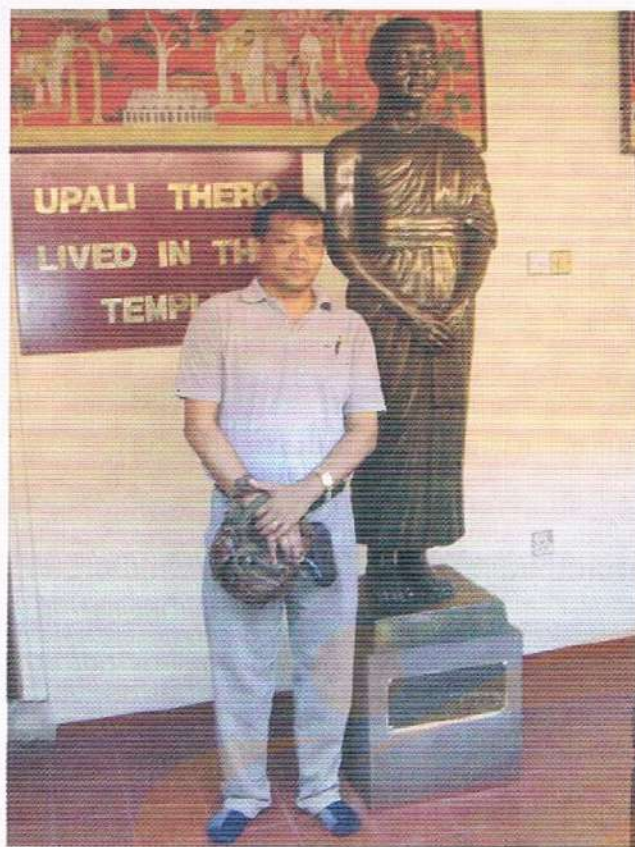
ภาพวาดและภาพถ่ายขบวนแห่พระเขี้ยวแก้ว (Perahera)

ประเพณีสำคัญของศรีลังกา
อันเนื่องมาจากการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาสยามวงศ์

ถ่ายภาพโดยผู้เขียน
วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖

การปฏิบัติสมณกิจอย่างเข้มแข็งของพระภิกษุสยามทั้งสองชุดในครั้งนั้น ทำให้พระพุทธศาสนาสยามวงศ์มีความมั่นคงแข็งแรง สถิตถาวรอยู่ในประเทศศรีลังกา ตราบจนถึงทุกวันนี้

พระอุบาลีเถระ ในฐานะพระภิกษุสยามผู้เป็นหัวหน้าคณะสมณทูตจากสยามและเป็นผู้ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในศรีลังกาจนพระพุทธศาสนาสยามวงศ์เจริญรุ่งเรืองได้รับการยกย่องและเคารพนับถือจากศรีลังกาเป็นอย่างมาก การที่ท่านได้มรณภาพในประเทศศรีลังกาในขณะที่ปฏิบัติศาสนกิจย่อมแสดงถึงความเสียสละที่ยิ่งใหญ่ของท่าน ในการถวายชีวิตเป็นธรรมพลีเพื่อยังพระพุทธศาสนาให้ตั้งมั่นถาวรสืบไปในโลก เพื่อเป็นระลึกถึงคุณงามความดีของพระอุบาลีเถระในฐานะพระธรรมทูตจากประเทศสยาม ประเทศศรีลังกาจึงได้สร้างรูปหล่อของท่านประดิษฐานไว้ ณ วัดบุปผาราม เมืองแคนดี้ กฎีที่ท่านเคยจำพรรษาและสิ่งของที่ท่านเคยใช้สอยขณะจำพรรษาอยู่ในศรีลังกาที่ยังคงหลงเหลืออยู่นั้น ยังได้รับการอนุรักษ์เอาไว้ที่วัดบุปผาราม เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงและเป็นสิ่งเคารพของชาวศรีลังกามาจนทุกวันนี้เช่นกัน

ภาพถ่ายรูปปั้นพระอุบาลีเถระ และสิ่งของเครื่องใช้ของท่าน
ซึ่งได้รับการอนุรักษ์จัดเก็บไว้ ณ วัดมณีรัตนาราม (วัดมัลลสะตะ)

เมืองแคนดี้ ศรีลังกา

ถ่ายภาพโดยผู้เขียน วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๖

พระพุทธศาสนาในศรีลังกาปัจจุบัน

ตอนท้ายของบทความนี้ ผู้เขียนขอสรุปให้เห็นภาพรวมของพระพุทธศาสนาในศรีลังกาว่า ปัจจุบันมีอยู่ด้วยกัน ๓ นิกายหลัก แต่ละนิกายต่างมีประมุขสงฆ์สูงสุดเรียกว่าพระมหานายกปกครองนิกายใดนิกายนั้น นิกายหลักทั้ง ๓ คือ

๑) สยามนิกาย ซึ่งสืบทอดจากสยามประเทศ โดยพระอุบาลีเถระและคณะสมณทูตจากประเทศสยาม ทั้งสองคณะ ปัจจุบันสยามนิกายได้แบ่ง ออกเป็น ๒ นิกายย่อย ได้แก่ มัลลวัตตะ (Malwatta) และ อัศศิริยะ (Asgiriya) มีพระมหานายก ๒ รูป คือ พระมหานายกฝ่ายมัลลวัตตะ และพระมหานายกฝ่ายอัศศิริยะ

๒) อมรปุรณิกาย เป็นพระพุทธศาสนานิกายสายสมณวงศ์จากพม่า เกิดขึ้นหลังจากมีสยามนิกายในศรีลังกา ได้ประมาณ ๕๐ ปี

๓) รามัญญนิกาย เป็นพระพุทธศาสนานิกายสายสมณวงศ์จากมอญ

พระพุทธรูปทั้ง ๓ นิกายในศรีลังกานั้น สยามนิกายนับเป็นนิกายที่มีความสำคัญอันดับหนึ่ง มีจำนวนพระพุทธรูปมากที่สุด ตามสถิติปัจจุบันพบว่าพระพุทธรูปสยามนิกายในศรีลังกา ประมาณ ๓๐,๐๐๐ รูป มีวัดในสังกัดประมาณ ๖,๐๑๘ วัด รองลงมาเป็นพระพุทธรูปมรปุระนิกาย จำนวน ๗,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ รูป ส่วนพระพุทธรูปรามัญนิกายมีจำนวนประมาณ ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ รูป จึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธศาสนิกชนไทยควรจะได้ภาคภูมิใจที่พระมหากษัตริย์และคณะสงฆ์ชาวสยามได้มีส่วนร่วมในการฟื้นฟูพระพุทธรูปในต่างแดนจนได้รับการยกย่องและให้ "พระพุทธรูปสยามวงศ์" จากประเทศไทยกลายเป็นนิกายของพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดนิกายหนึ่งในประเทศศรีลังกาปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง "พระเจ้าศรีธรรมโศกราช : พระพุทธรูป"

ในการประชุมสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "พระพุทธรูป : อาณาจักรศรีวิชัย" โรงแรมทวินโลตัส

จังหวัดนครศรีธรรมราช. ๑๒ - ๑๓ มิถุนายน ๒๕๔๘.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). "เยือนสยามนิกายในศรีลังกา". สืบค้นใน <http://watprayoon.org/>

วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๕๖.

พระศรีวิชัยเมธี (ชนะ ธมฺมธโร). "อุบาสีรำลึก สืบร่องรอยพระพุทธรูป ๒๕๐ ปี นิกายสยามวงศ์ใน

ศรีลังกา" สืบค้นใน <http://rakpratad.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=99068>

วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๖.

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร. วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช. ม.ป.ท. , ม.ป.ป.

วิกิพีเดีย. ศาสนาพุทธในประเทศไทย. สืบค้นใน <http://th.wikipedia.org/wiki/> วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๖.

ลัจฉริย ลอ. พุทธศาสน์สยามวงศ์ ได้เคลื่อนไปมณฑลศรีลังกา. กรุงเทพมหานคร : ตาตา, ๒๕๕๖.

น้ำบ่อ น้ำคลอง ยังเป็นรองน้ำใจ
น้ำจากที่ไหนๆ ก็สู้ใจไม่ได้

จาก F.B

